

การประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ของแม่บ้านเกษตรกร อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

Supplementary occupation for income increasing of farmer housewives, Pa Sang District, Lamphun Province

พลอยทิพย์ หัสดีพันธุ¹ และ รุช ศิริสนัญลักษณ์^{1*}

Ploythip Hassadipan¹ and Ruth Sirisunyaluck^{1*}

บทคัดย่อ: การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกร ความพึงพอใจและความต้องการมีอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกร รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ ในการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกร ในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามี จำนวน 348 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความพึงพอใจ ความต้องการการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเสริมด้วยวิธีการคำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ผลการวิจัยพบว่า แม่บ้านเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเสริม มีอายุเฉลี่ย 51 ปี มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนลำไย และมีรายได้หลักเฉลี่ย 93,769.5 บาทต่อปี ในส่วนของอาชีพเสริมพบว่า แม่บ้านเกษตรกรใช้แรงงานตนเอง มีเพียงบางส่วนที่ใช้แรงงานในครัวเรือน อาชีพเสริมส่วนใหญ่อยู่นอกภาคการเกษตร เช่น รับจ้างทั่วไป การทำหัตถกรรม และการประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยมีรายได้เสริมเฉลี่ย 49,897.4 บาทต่อปี ด้านความพึงพอใจในการประกอบอาชีพเสริมพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.7 เหตุผลที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ การประกอบอาชีพเสริมทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ด้านความต้องการการได้รับความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเสริมมีอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.6 ความช่วยเหลือที่ต้องการมากที่สุดคือ แหล่งเงินทุน แรงจูงใจ คำตอบแทน รวมถึงคำแนะนำเมื่อเกิดปัญหาในการประกอบอาชีพเสริม ส่วนปัญหาและอุปสรรคพบว่า มีปัญหาเรื่องแรงงานไม่เพียงพอ ราคาสินค้าต่ำเกินไปและไม่สม่ำเสมอ และการขาดความรู้และทักษะในการประกอบธุรกิจ

คำสำคัญ: แม่บ้านเกษตรกร, การประกอบอาชีพเสริม

ABSTRACT: The objective of this study was to investigate the conditions of supplementary occupation for income increasing of farmer's housewives, satisfactions, requirements, problems, barriers, and limitations of supplementary occupation for income increasing of farmer housewives. As data collection, a total sample of 348 farmer's housewives in Pa Sang District, Lamphun Province, Thailand was collected by a set of questionnaire, the data were analyzed by the descriptive statistical analysis (frequency, percentage, average, minimum, maximum, and standard deviation). In addition, the weight mean score of the satisfactions and requirements was calculated. The results found that the farmer housewives had an average age of 51 years old. Most of the occupations was farming longan which had an average yearly income 93,769.5 bath. Regarding the supplementary occupation of the farmer housewives, they are

¹ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

Program in Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, 239 Huay Kaew Rad, Suthep, Muang, Chiang Mai, 50200, Thailand

* Corresponding author: Ruth.si@cmu.ac.th

mostly working for themselves and some of them are labor in the household. Moreover, most of the supplementary occupations are outside the agricultural sector including freelance, handicraft, self-employed with an average income of 49,897.4 baht per year. In term of supplementary occupational satisfaction, the level of satisfaction is very high which has an average of 3.7 because of self-development, one's own potential, self-esteem, and pride oneself. In addition to the supplementary occupational requirement, the level of satisfaction is very high which has an average of 3.6 because of additional funding sources, motivation, suggestion and collaboration, and water resource. Moreover, they have some problems and barriers about labor shortage, unstable price of agriculture products, and lack of knowledge and skill in the occupational supplement.

Keywords: farmer's housewives, supplementary occupation

บทนำ

การพัฒนาการเกษตรให้มีความก้าวหน้าและมีความยั่งยืนนั้น องค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญคือ เกษตรกร โดยเฉพาะแม่บ้านเกษตรกร ถือเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างมากในการช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ภายในครอบครัวร่วมกับพ่อบ้านเกษตรกร (คันสนีย์ และรุจ, 2555) บทบาทหน้าที่ของแม่บ้านเกษตรกรในปัจจุบันนอกจากเป็นแรงงานสำคัญในการทำการเกษตรแล้ว ยังคงต้องหารายได้เสริมให้ครอบครัวนอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยพึ่งพาตนเอง รวมถึงลดภาระให้แก่ครอบครัว การประกอบอาชีพเสริม ยังเป็นการส่งเสริมให้แม่บ้านเกษตรกรไม่ต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่อีกด้วย อำเภอปทุม จังหวัดลำพูน ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 85 มีการประกอบอาชีพหลักคือการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ ครอบครัวยุคเกษตรกรมีจำนวนประมาณ 11,363 ครอบครัวยุค และอาชีพเสริมส่วนใหญ่ ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ การตัดเย็บเสื้อผ้า การค้าขาย การทำผ้าบาติก/ ผ้าฝ้าย/ ผ้าทอมือ จะเห็นได้ว่าในอำเภอปทุม จังหวัดลำพูน มีการประกอบอาชีพเสริมที่หลากหลาย การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาเรื่องสภาพการประกอบอาชีพเสริม ความพึงพอใจต่ออาชีพเสริม ความต้องการการช่วยเหลือและปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งผลของการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเสริม แก่แม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ แม่บ้านเกษตรกรที่มีการประกอบอาชีพเสริม ในอำเภอปทุม จังหวัดลำพูน จำนวน 2,662 ครัวเรือน ซึ่งการศึกษานี้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1967) ได้จำนวนแม่บ้านเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน 348 ราย สุ่มตัวอย่างจาก 5 ตำบล โดยวิธีการสุ่มกระจายแบบง่าย ให้ได้จำนวนครบตามสัดส่วนตัวอย่างในแต่ละตำบล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของการวิเคราะห์ความพึงพอใจและความต้องการใช้ค่า Weight mean score ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจของแม่บ้านเกษตรกรต่อการประกอบอาชีพเสริม โดยกำหนดระดับความพึงพอใจตามมาตรวัดของ Likert (1932)

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 43.5 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีสถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 79.9 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 68.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 5.3 ไร่ มีการเช่าที่ดินเพิ่มเติมเฉลี่ย 0.8 ไร่ ประกอบอาชีพหลักทำสวนลำไยคิด

เป็นร้อยละ 87.6 มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเฉลี่ย 93,769.5 บาท/ปี แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพหลัก แม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 70.7 ใช้ทุนตนเอง แม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 45.1 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนเงินล้าน ร้อยละ 88.2 ได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากโทรทัศน์ ร้อยละ 32.7 ประกอบอาชีพเสริมด้านการทำหัตถกรรม ร้อยละ 61.8 ประกอบอาชีพเสริมด้วยตนเองไม่มีผู้ช่วย มีรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพเสริมเฉลี่ย 49,897.4 บาท/ปี การศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการประกอบอาชีพเสริม พบว่าแม่

บ้านเกษตรกรร้อยละ 71.8 ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว

การศึกษาระยะเวลาที่ใช้ในการประกอบอาชีพเสริมต่อคนต่อปี รายได้ที่ได้รับในการประกอบอาชีพเสริมต่อคนต่อปี พบว่าแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 32.7 ทำหัตถกรรมจำนวน 114 ราย ซึ่งใช้เวลาในการทำงาน 1,752.7 ชั่วโมงต่อคนต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 39,286.7 บาทต่อคนต่อปี รองลงมาจำนวนร้อยละ 25.6 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ใช้เวลาในการทำงาน 1,033.0 ชั่วโมงต่อคนต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 38,075.0 บาทต่อคนต่อปี (Table 1)

Table 1 Timing and income from supplementary occupational

(n=348)

Occupation	Unit (Person) (%)	Hrs./Person/Year $\bar{x}$ (S.D)	Income/Person/Year $\bar{x}$ (S.D)
1.Trading	56 (16.1)	1,860.4 (1,246.4)	51,805.4 (37,886.9)
2. Agricultural products processing / agriculture	78 (22.4)	735.0 (663.4)	45,013.9 (43,416.3)
3. Crafts / Basketry	114 (32.7)	1,752.7 (3,117.7)	39,286.7 (33,631.9)
4. Employee	89 (25.6)	1,033.0 (788.4)	38,075.0 (24,663.1)
5. Service (Thai massage)	2 (0.6)	96.0 (0.0)	9,600 (0.0)
6. Other	9 (2.6)	1,976.9 (721.7)	66,222.2 (26,066.2)

จากการศึกษาความพึงพอใจของแม่บ้านเกษตรกรต่อการประกอบอาชีพเสริม พบว่าในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยประเด็นที่แม่บ้าน

เกษตรกรพึงพอใจมากที่สุดคือการได้พัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.3 พอใจในระดับมากคือ การใช้ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเสริมมีค่าเฉลี่ย 3.6 (Table 2)

Table 2 Satisfaction of housewives with supplementary occupational

(n=348)

Satisfaction with supplementary occupational	Level of satisfaction		
	Average	SD	Meaning
1. Family income	3.1	1.0	Moderate
- enough income for family consumption	3.3	0.9	Moderate
- instability of income	3.3	0.9	Moderate
- enough earning to raise the financial position	3.1	0.9	Moderate
- money saving	2.9	1.0	Moderate
- enough income for debt payment	2.9	1.1	Moderate
2. Timing	3.6	0.8	High
- use free time worthily	3.5	0.9	High
- have enough time for housework	3.6	0.7	High
- spend time worthily for supplementary occupational	3.7	0.8	High
3. Labor	3.4	1.0	Moderate
- enough worker for supplementary occupational	3.4	0.9	Moderate
- family members have collaborate with supplementary occupational	3.3	1.2	Moderate
- have skill with supplementary occupational	3.6	1.0	High
4. Living of family members	3.8	1.4	High
- family members have more happiness	3.9	1.0	High
- family members have an activity together	3.8	1.8	High
- strengthen family	3.8	2.5	High
- can be solve the problem of family members	3.8	1.1	High
5. Self-development	4.3	0.9	Very high
- have an experience from working	4.0	0.9	High
- have more skill outside of agriculture skill	3.9	1.0	High
- show own potential	4.3	0.9	Very high
- self-worth feeling	4.4	0.8	Very high
- pride in oneself	4.5	0.8	Very high
Total	3.6	1.0	High
			Very high

ในด้านความต้องการการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกรพบว่า โดยรวมแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการการช่วยเหลืออยู่

ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.6 ประเด็นที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ความต้องการสนับสนุนด้านต่างๆ รองลงมาคือ ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ (Table 3)

Table 3 Requirement for supplementary occupational

(n=348)

Supporting and requirement for supplementary occupational	Level of satisfaction		
	Average	SD	Meaning
1. Academic knowledge	3.1	0.8	Moderate
- knowledge for services management	3.1	0.8	Moderate
- principle of techniques for supplementary occupational	3.2	0.8	Moderate
- principle knowledge for business	3.0	0.9	Moderate
- principle knowledge for supplementary occupational	3.2	0.8	Moderate
2. Requirement for supporting	4.1	0.8	High
- additional funding sources	4.3	0.8	Very high
- resource for supplementary occupational	4.1	0.8	High
- labor	4.0	0.8	High
3. Other assistance	3.5	0.9	High
- motivation (Pay)	4.5	0.8	Very high
- suggestion and collaboration	4.4	0.8	Very high
- place for product distribution	3.7	1.3	High
- Other (water resource)	1.5	0.9	Very high
Total	3.6	0.9	Very high

วิจารณ์

แม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 51 ปี สถานภาพสมรส และจบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มีที่ดินเป็นของตนเองจำนวนถือครองที่ดินเฉลี่ย 5.3 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในการทำสวนลำไย มีเพียงส่วนน้อยที่มีการเลี้ยงสัตว์ร่วมด้วย ส่งผลให้รายได้จากการประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่มาจากการทำสวนลำไย ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน ผันแปรตามราคาคาผลผลิตลำไย โดยมีรายได้จากการทำสวนลำไยเฉลี่ยอยู่ที่รายละ 93,769.1 บาทต่อปี ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำสำหรับครอบครัวที่มีสมาชิก 3 - 4 คน ในส่วนของเงินลงทุนในการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งคือการทำสวนลำไย ร้อยละ 70.7 ใช้ทุนส่วนตัวในการประกอบอาชีพหลัก ร้อยละ 45.1 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนเงินล้าน จะเห็นได้ว่าแม่บ้านเกษตรกรยังเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนจากภาครัฐและ

เอกชนมากนัก เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธกส.) และการขอสินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจ ขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise: SME) ของธนาคารเอกชนต่างๆ เหตุที่แม่บ้านเกษตรกรยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีการส่งเสริมได้ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่น้อยไม่เพียงพอ พบว่าร้อยละ 88.2 ได้รับข่าวสารเกษตรทางโทรทัศน์เท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันข่าวสารด้านการส่งเสริมการลงทุนส่วนใหญ่จะอยู่ในระบบออนไลน์แทบทั้งสิ้น การประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่แม่บ้านเกษตรกรไม่ได้ทำอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า กว่าร้อยละ 32.7 มีการประกอบอาชีพเสริมด้านการหัตถกรรม/จักสาน อันเป็นผลมาจากอำเภอป่าซางเป็นแหล่งผลิตผ้าพื้นเมือง ผ้าห่ม โดยแม่บ้านเกษตรกรใช้เวลาในการประกอบอาชีพเสริมด้านหัตถกรรม เฉลี่ย 1,752.7 ชั่วโมงต่อคนต่อปี และมีรายได้เฉลี่ย คือ 39,286.7 บาทต่อคนต่อปี

ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 41.9 เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้หลักเฉลี่ยต่อปี การศึกษาความพึงพอใจของแม่บ้านเกษตรกรต่อการประกอบอาชีพเสริม พบว่าแม่บ้านเกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกับผลการศึกษาของวิยะดา (2548) ซึ่งศึกษาศักยภาพของกลุ่มอาชีพเสริมของชุมชนบ้านตีนธาตุ จังหวัดเชียงใหม่พบว่าวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มประกอบอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ในส่วนของความต้องการการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกรพบว่าแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการการช่วยเหลืออยู่ในระดับต้องการมาก เนื่องจากแม่บ้านเกษตรกรต้องการขยายขอบเขตความสามารถของตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมให้มีศักยภาพมากขึ้นเพื่อรายได้จากอาชีพเสริมที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ประเด็นที่แม่บ้านเกษตรกรให้ความสำคัญ คือ 1. เรื่องของแหล่งเงินทุน แม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมมากที่สุดโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยถึง 3.6 คะแนน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธวัช (2553) ความต้องการอาชีพเสริมของราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าขนุน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือเรื่องการลงทุนเงินในการพัฒนาผลผลิตผลิตภัณฑ์มากที่สุด 2. การส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพเสริมจากหน่วยงานต่างๆ อย่างไรก็ตามก็ตามการประกอบอาชีพเสริมยังคงมีปัญหา อุปสรรคข้อจำกัดอยู่บ้าง ซึ่งปัญหาที่พบร้อยละ 10.6 คือปัญหาด้านแรงงานในการประกอบอาชีพเสริมไม่เพียงพอ รองลงมาร้อยละ 6.9 คือเรื่องความต้องการตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรและยังพบปัญหาการพัฒนาความรู้ ทักษะในการประกอบธุรกิจ แม่บ้านเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ ในส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพเสริมด้านการทำการเกษตรกรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมความรู้เพิ่มเติม โดยอาจมีการจัดอบรมเรื่องการเพาะปลูก และควรจัดการหาตลาดให้มีการรองรับราคา

ผลผลิต เพื่อป้องกันราคาที่ไม่สม่ำเสมอและป้องกันการขาดทุน และในส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพเสริมด้านงานฝีมือหัตถกรรม ภาครัฐ ควรช่วยส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทักษะงาน เพื่อจะได้นำมาพัฒนาฝีมือของแม่บ้านเกษตรกร และนำไปขยายขอบเขตด้านงานฝีมือให้มากขึ้น ได้ผลตอบแทนมากขึ้น ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของเบญจวรรณ (2541) โดยทำการสอบถามกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ทำการศึกษา พบว่าเงินทุนหมุนเวียนเป็นปัญหาหลักที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาการขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการหาตลาด นอกจากนี้แม่บ้านเกษตรกรยังให้ความเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร

สรุป

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า การประกอบอาชีพเสริมสร้างรายได้เฉลี่ย 49,897.41 บาทต่อปี ส่งผลให้แม่บ้านเกษตรกรมีความพึงพอใจกับการประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำการเกษตร แต่อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกรยังมีปัญหาอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพเสริมอยู่มาก ซึ่งความต้องการในการประกอบอาชีพเสริมของแม่บ้านเกษตรกรคือ การช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการให้ความรู้ในด้านการผลิตที่ครบวงจร ตลอดจนการช่วยเหลือแม่บ้านเกษตรกรในด้านการตลาด และการให้ความรู้ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ของแม่บ้านเกษตรกร จากการวิจัยครั้งนี้จึงเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการฝึกอบรม ส่งเสริมให้ความรู้แก่แม่บ้านเกษตรกร ซึ่งจะส่งผลให้แม่บ้านเกษตรกรมีรายได้เสริมสำหรับจุนเจือครอบครัวมากขึ้น และสามารถทำให้แม่บ้านเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากแม่บ้านเกษตรกรที่ศึกษายังขาดการติดตามข่าวสารด้านการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพอย่างจริงจัง ดังนั้น เพื่อช่วยเหลือให้สามารถติดตามข่าวสารได้ดีขึ้น หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ลำพูน ควรพัฒนาการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อแม่บ้านเกษตรกร ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึงมากขึ้น มีการกระจายงานให้แม่บ้านเกษตรกรอย่างทั่วถึง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมทางอ้อมให้แม่บ้านเกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ในส่วนที่แม่บ้านเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในเรื่องของเงินออมนั้น หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรควรให้ความรู้ในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนแก่แม่บ้านเกษตรกรเพื่อเป็นการจัดการรายรับรายจ่ายภายในครอบครัวให้แก่วแม่บ้านเกษตรกรเพื่อให้มีความรู้ในด้านรายรับ รายจ่าย และการออมเพิ่มมากขึ้น สำหรับความต้องการแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เกิดอาชีพเสริมที่มั่นคง ให้มีความน่าเชื่อถือสามารถรวมกลุ่มเพื่อกู้เงินมาเป็นทุนเพิ่มเติมได้ รวมทั้งที่ว่าการอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดทำฐานข้อมูล รายชื่อ แม่บ้านเกษตรกร ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือ และส่งเสริมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ แม่บ้านเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เจ้าหน้าที่ที่ทำการ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อแม่บ้านเกษตรกร อำนวยความสะดวก ในการติดต่อประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- ธวัช ช่มมิ่ง. 2553. ความต้องการอาชีพเสริมของราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- เบญจวรรณ จอมอุต. 2541. การมีส่วนร่วมของสมาชิกใจกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- วิยะดา ชัยเวช. 2548. การศึกษาศักยภาพของกลุ่มอาชีพเสริมของชุมชนบ้านตีนธาตุ ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- คันสนีย์ นายอง และ รุจ ศิริสัญลักษณ์. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ที่ดีของแม่บ้านเกษตรกรและครอบครัวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารเกษตร คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 28: 193-203
- อำเภอตอหม่อม. อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. แหล่งข้อมูล: <http://www.amphoe.com>. ค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2556.
- Likert, Rensis. 1932. A Technique for the Measurement of Attitudes Archives of Psychology.
- Yamane, Taro. 1967. Statistic. An Introductory Analysis, 2nd Ed., Harper and row, New York.